

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Kruis en kruisdragen

„Toen zeide Jezus tot zijn discipelen: zo iemand achter mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volge Mij. Want zo wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen, maar zo wie zijn leven verliezen zal, om mijnentwil, die zal hetzelfde vinden. Want wat baat het een mens, zo hij de gehele wereld gewint en lijdt schade zijner ziel? Of wat zal een mens geven tot lossing van zijn ziel?“

Matth. 16 : 24—26.

Het evangelie, dat ons nodigt om tot Jezus te komen, is ruim en breed en wijd: „Komt allen tot Mij“. Maar de weg achter Jezus aan, Hem volgende als Zijn discipelen, is smal en eng. Dat eist zelfverloochening en kruis opnemen.

Het woord „kruis“ heeft voor ons zijn ontzettende klank haast verloren. De christenheid kent zilveren en gouden en ivoren kruisen, crucifixen, kruisjes. Wat het voor de discipelen betekend heeft om achter Jezus aan te komen hebben ze spoedig ondervonden. Ze kwamen alleen te staan. Ze hadden de publieke opinie tegen zich. 't Werd gevaarlijk om met Jezus te zijn. Wat zal het dikwijls gestormd hebben in hun harten: „Moet dat nu zó, met Jezus, die toch de Christus is?“

In de hof van Gethsémané kwam het zelfs tot een uitbarsting bij de discipelen. Petrus sloeg er op in. Zelfhandhaving in plaats van zelfverloochening.

Maar na Zijn opstanding werden hun ogen geopend. Kort daarna stonden ze op dezelfde plaats waar Jezus een paar maanden tevoren ook had gestaan: voor de Hoge Raad. De eerste maal kwamen ze nog met een berisping vrij. De tweede maal werden ze gegegeld. Toen voelden ze lichamelijk het „kruis“. O, o, 't ging om hun leven! Wat zullen de raadsleden hen woedend hebben aangekeken. Wat zal er in hen soms het verlangen naar vrijheid en leven sterk geweest zijn. Verlost te zijn van die spanning, om weer als rustige burgers, niet langer opgejaagd, te mogen leven. De Hogepriester zegt, dat ze dat kunnen krijgen, als ze breken met die secte van de Nazarener.

Met het oog nu op deze zeer ernstige situatie, zeide Jezus: wie dan zijn tijdelijk leven zal behouden met de belofte om de Nazarener te verloochenen, die zal het (eeuwige) leven verliezen. Maar wie standvastig blijft en dan (door de doodstraf om

GELOOF EN VREES

Dat niet alle vrees zonder onderscheid met het geloof in strijd is, blijkt hieruit, dat volslagen gemis aan vrees ons lichtelijk in vleselijke zorgeloosheid doet vervallen; alsoz verlauwt het geloof, de ijver in het gebed verslapt, ja, God wordt ten laatste geheel uit het oog verloren. Bovendien is het eer aan gevoelloosheid dan aan gemoedssterkte toe te schrijven, zo men door geen rampen hoegenaamd ook, er toe gebracht kan worden om vrees te koesteren.

CALVIJN

mijnentwil) zijn leven hier verliest, die zal het (eeuwige) leven bij Mij vinden. Wat baat het een mens, die de hele wereld zou winnen en alles hier verkrijgen wat zijn hart maar begeert, door Mij te verloochenen, maar hij zou zichzelf verliezen. Er staat niet: schade aan zijn ziel, alsof zijn ziel beschadigd zou worden. Die Griekse, heidense onzin en leugen kent de Schrift niet. Jezus zegt: „schade zijner ziel“, dat betekent: de schade, het verlies, dat een mens, die Jezus verloochent, lijdt bedraagt zijn ziel, zijn leven, zijn eeuwig leven, alles. Want wie zich Mijns en Mijner woorden zal geschaamd hebben, diens zal de Zoon des mensen zich schamen, wanneer Hij komen zal in Zijn heerlijkheid.

't Is goed, dat we Hem belijden en Zijn gaven en schatten zoeken. Maar er is zelfverloochening voor nodig, in grote en kleine dingen. Niet eigen gedachten volgen. Wie daarop ingesteld is, op eigen eer, op een gemakkelijk leven, op de minste weerstand, die legt het kruis neer, die vindt spoedig allerlei ergernissen: „moet dat nu zó?“ — „kan dat niet anders?“ — „hebben we ons ook vergist?“

Achter Hem gaan, kruisdragen, betekent dikwijls allerlei mooie dingen loslaten, soms b.v. bepaalde vriendschappen moeten verbreken. Dan kunnen we niet overal lid van zijn, van allerlei clubs en verenigingen en vergaderingen en samenkomsten, zonder onderscheid.

Aan kruis dragen gaat vooraf kruis opnemen (vs. 24). Daarom moeten we niet alle ziekte, tegenslag, moeite en verdriet zonder onderscheid maar „kruis“ noemen.

Ziekte nemen we niet op, maar dat wordt ons opgelegd. Dat kunnen we niet neerleggen en er zo vanaf komen. Het kruis, dat Jezus bedoelt, kunnen we wél neerleggen of laten liggen. Door Hem te verloochenen.

Ziekten zijn strafgevolgen van de zondeval. Daar delen gelovigen en ongelovigen beide in. Maar de wereld (in al haar ziekten en noden) draagt toch zeker geen kruis-achter-Jezus aan? Wat wij als discipelen van onze Heiland dragen om Zijnentwil, om Zijns Woords wil, om Zijner kerk wil, dat alleen is kruisdragen. Maar het gemeenschappelijke aan vloekgevolgen voor gelovigen en ongelovigen, voor kerk en wereld, is geen kruis.

De kerk-alléén kan kruisdragen.

Dat moeten we opnemen. Want gelovigen kunnen het ook neerleggen en de Heiland verloochenen. Ook ziekte en tegenslag legt de HEERE ons op, zeer zeker, en we kunnen het alleen dragen in Zijn kracht, maar zulk leed dragen we niet om Christus' wil, maar om onzer zonden wil.

„Elk huis heeft zijn kruis“ luidt het spreekwoord. Maar het is niet waar! Elk Christenhuis (waarin waarachtige Christenen wonen) heeft zijn kruis. Wereldse Christenen verloochenen de Heiland. Draaien overal mee. Worden nooit met de nek aangezien. Hebben het makkelijk, zonder kruis, zonder smaadheid.

„Weest mijne navolgers, broeders — want velen (in de gemeente van Philippi) wandelen (ik heb het u dikwijls van hen gezegd, maar nu zeg ik het ook wenende) als vijanden van het kruis van Christus. Hun einde is het verderf, hun God is de buik, hun eer stellen zij in hun schande, zij zijn aardsgezind“, Phil. 3 : 17—19. Vele Christenen in Philippi leefden voor „de buik“, dat is voor eten-drinken-geld-verdiene-carrière maken-trouwen-goed leventje. Ze stelden er hun eer in (hun „heerlijkheid“), dat wereldse men-

UIT DE INHOUD:

Kruis en kruisdragers	P. K. K.
Gebruik en misbruik van Gods trouw	H. J. J.
Americana (III)	J. M.
De oorsprong van de wijsbegeerte der wetsidee (Fundamentele vragen, XVIII)	J. Stw.
Vervuld met de Geest Gods	D. W. L. M.
Verlag van de Senaat der Theologische Hogeschool	H. J. S.
Verlag over de bibliotheek gedurende de cursus 1957-1958	C. V.
Kritische krabbels	Frater
Persschouw	
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

sen hen zo „ruim“ en „breed“ en „verdraagzaam“ vonden: „dat is tenminste een man met een ruime blik“. Ze bedenken aardse dingen, ze zijn met heel hun levenshouding op dit leven ingesteld. Maar, zegt Paulus, „hun eer (waar zij hun eer onder de mensen in stellen) is in hun schande“. Inplaats dat ze er zich voor schamen (omdat het hun schande is) stellen ze er een eer in. Ze hebben (naar hun zeggen) Jezus „lief“, ja, ja, met de mond, maar hun levenspraktijk bewijst, dat ze „vijanden van het kruis van Christus zijn“. „Roemen“ in het kruis — en toch een vijand van het kruis. Dat is erg: „liefhebbers“ van Jezus, maar in werkelijkheid vijanden van zijn kruis, afkerig in hun hart om smaadheid van mensen te dragen, achter de Heiland aan. Zijn schatten wel te begeren (wie zou dat ook niet willen: vrijspraak van straf en eeuwig leven!), maar de weg der verlossing, de weg van zelfverloochening en kruisdragen gáán ze niet.

In de dagen onzer vaders — 16e en 17e eeuw — toen het Doopsformulier werd opgesteld, bad men voor elk kind: „dat het zijn kruis vrolijk dragen mocht“. In die tijden wist men heel goed wat dat betekende. God vraagt niet van elk geslacht het martelaarschap-tot-in-de-dood. Daartoe is elk geslacht van Gods kerk ook lang niet in staat. Er zijn „slappe“, „trage“ geslachten in de kerkgeschiedenis geweest. Maar alle oprechte christenen, ook jongens en meisjes, op kantoren, in fabrieken of kazernes, in militaire dienst, als ze zich niet vreemd houden van Hem, wiens grote Naam ze dragen, ervaren wat kruis, smaadheid, geestelijke verdrukking, achteruitzetting, niet in tél zijn, verachting, betekent. Al is het „maar“ een spotlachje, een schimpscheut, altijd-het-mikpunt-zijn.

Wij dragen óók dikwijls smaad vanwege eigen zonden, zelfverheffing, trotsheid, dwaasheden, enz.

Maar meer dan wij zelf beseffen worden we ook „om uwentwil“ (lees Ps. 44!) „de ganse-lieve-dag door“ geplaagd en „gedood“verfd. Ik kan mij indenken, dat er soms een jongen is, die 's avonds zich neerwerpt, op van narigheid, omdat hij op zijn werk er altijd onderdoor moet en dan bidt: „Tot U, o HEERE, hef ik mijn ziel op. Mijn God, op U vertrouw ik, laat mij niet beschaamd worden, laat mijn vijanden niet van vreugde opspringen over mij: Ja, allen, die U verwachten, zullen niet beschaamd worden. Zij zullen beschaamd worden, die trouweloos handelen zonder oorzaak“, Ps. 25 : 1, 2, 3. „Zonder dat ik oorzaak gaf“, om Christus' wil, omdat ik „van de kerk“ ben.

Dat is kruisdragen. Zonder sensatie en zonder in de krant zetten.

P. K. K.

Gebruik en misbruik van Gods trouw

Rom. 3 : 1—8.

In de voorgaande verzen is gezegd, dat wet en besnijdenis de Jood niet baten als hij niet Gods wet betracht en voortaan volstandig in Gods wegen gaat. Een Jood die roemt in de wet en hoog opgeeft van de besnijdenis, maar intussen leeft als een heiden zal het gericht niet ontgaan. Voor God zal hij als een heiden gelden, want bij Hem is geen voortrekkerij.

Als dit waar is — en het is waar — dan komt de vraag op wat een Jood eigenlijk vóór heeft boven een heiden. Vele Joden dachten, dat wet en besnijdenis hun wel een vrijbrief gaven om een beetje te zondigen. En dat het vanzelf sprak, dat zij als besnedenen en hebbers-van-de-wet een streepje vóór hadden bij de ingang in het koninkrijk der hemelen. Zoals er nog wel christenen zijn die menen, dat gedoopt-zijn en lid-van-de-Kerk-zijn automatisch bewerken, dat God hun zonden een beetje gemakkelijker opneemt, dan de zonden van de wereld. Zij hebben, menen ze, een streepje vóór en God ziet hun zonden gemakkelijker door de vingers dan die van heidenen.

Wie de HERE kent weet wel, dat dáárin het voorrecht van een Jood niet bestaat. Evenmin als daarin het voorrecht van een christen is begrepen. Toch acht Paulus het voorrecht van de Joden groot en het nut van de besnijdenis heerlijk. Eerst stelt hij de vraag: „Wat is dan het voorrecht van de Jood of wat is het nut van de besnijdenis?” en geeft dan zelf dit antwoord: „Velerlei in elk opzicht”. We zouden verwachten, dat de apostel hier nu verder op inging, maar dat doet hij niet. Hij noemt alleen de hoofdzaak. In Rom. 9 : 4 v. somt hij meer voorrechten op in de bekende woorden: „Zij zijn Israëlieten, hunner is de aanneming tot zonen en de heerlijkheid en de verbonden en de wetgeving en de eredienst en de beloften; hunner zijn de vaders en uit hen is, wat het vlees betreft, de Christus, die is boven alles, God, te prijzen tot in eeuwigheid! Amen”.

Hier in Rom. 3 schrijft Paulus, dat het eerste voorrecht van de Joden is, „dat hun de woorden Gods zijn toevertrouwd”. Wanneer wij van bevoorrechte mensen spreken, dan denken wij aan hoedanigheden, waardoor dié mensen zich van anderen onderscheiden. We denken dan bijv. aan een helder verstand of een sterke wil of aan een kunstenaars-aanleg. Wat volken betreft zegt men wel, dat het Joodse volk de godsdienst aan de wereld gegeven heeft en dat het Griekse volk aanleg had voor kunst en cultuur en dat het volk der Romeinen de zin voor recht als voorrecht van God heeft gekregen. Maar de apostel richt onze blik niet op mensen, maar op God. De Joden zijn in zichzelf geen zier beter dan andere mensen. In dat opzicht hebben ze niets boven anderen vóór. Ze zijn even verdorven van hart en even verdoemelijk voor God. En wat van de Joden geldt is ook waar van de christenen. Wij en onze kinderen zijn geen haar beter dan de wildste heidenen.

Paulus richt onze aandacht niet op hoedanigheden of bekwaamheden van het Joodse volk, maar op Gods gaven aan dat volk: „Hun zijn de woorden Gods toevertrouwd”. Gods openbaring is hun geschonken. Hij heeft hun Zijn beloften doen horen en Zijn eisen bekend gemaakt. Door middel van mensen als Mozes en de profeten. Maar tenslotte zijn het niet de woorden van Mozes en de profeten, maar de woorden Gods. Zo heeft God zich tot dat oude volk willen nederbuigen, dat Hij hun Zijn woorden deed horen, opdat zij ze zouden bewaren. Dat blijft het onvergankelijke voorrecht van het volk der Joden. Daartoe heeft God dat volk geroepen en verkoren. Ps. 147 : 10 zegt daarvan:

Hij gaf aan Jakob Zijne wetten,
Deed Isrel op Zijn woorden letten;
Hij leerde z' in Zijn wegen wand'len.
Zo wou Hij met geen volken hand'len;
Die moesten Zijn getuigenissen
En Zijn verbondsgeheimen missen.
Laat dan Gods lof ten hemel rijzen;
Laat al wat adem heeft Hem prijzen.

Ziende op de toestand van het Joodse volk in de dagen van Paulus zou men kunnen vragen of dit hebben van de woorden Gods

nu wel zulk een groot voorrecht was. Met al die woorden Gods was het merendeel toch maar ongelovig. En met al die beloften en eisen van Gods verbond verwierp het toch maar de Christus! Kunnen we dan nog wel van een voorrecht spreken?

Paulus doet het wel. Hij schrijft: „Wat toch is het geval? Als sommigen ontrouw geworden zijn, zal dan hun ontrouw de trouw Gods te niet doen?” Hij ontkent niet, dat sommigen ontrouw of ongelovig geworden zijn. Die „sommigen” zijn in dit geval velen, zelfs het merendeel der Joden. Maar er zijn ook velen tot het geloof gekomen. Duizenden in Jeruzalem en stellig tienduizenden buiten Jeruzalem. Maar goed, een groot deel heeft de woorden Gods niet geloofd en de Christus niet aangenomen. Maar is God daarmee ontrouw geworden aan zijn beloften? Of zijn Gods beloften daardoor krachteloos geworden voor het Joodse volk? Paulus antwoordt: „Volstrekt niet!” Geen sprake van. Het blijft vaststaan dat God waarachtig is. „'t Is trouw al wat Hij ooit beval, het staat op recht en waarheid pal, als op onwrikbre steunpilaren”.

Maar alle mensen zijn leugenachtig. Ze murmureren tegen God en klagen de HERE aan. Ze mopperen als ze gestraft worden wegens hun zonden en maken God verwijten als tegenheden hun deel worden. Maar als ze zo doen, dan liegen ze en spreken niet recht van de HERE. Want het is zoals geschreven staat: „Opdat Gij gerechtvaardigd wordt in uw woorden, en overwint in uw rechtsgedingen”. Ps. 51 : 6. Toen David erg gezondigd had was de hand des HEREN zwaar op hem. Volgens psalm 32 werd zijn sap veranderd in zomerdroogten en verouderden zijn beenderen. Hij was er kapot van. Maar David moest erkennen, dat de HERE in zijn recht stond en dat Hij in het rechtsgeding glansrijk overwon. Hem was niets te verwijten.

In vs 5 komt de apostel met een echt menselijke tegenspraak: „Maar indien onze onrechtvaardigheid Gods rechtvaardigheid staft, wat zullen wij dan zeggen? Is God, die Zijn toorn doet gevoelen — ik spreek op menselijke wijze — soms onrechtvaardig?” Tegen de donkere achtergrond van menselijke zonde komt Gods rechtvaardigheid uit. Kan God daarmee nu niet tevreden zijn? Is het voor Hem niet prachtig, dat zo Zijn rechtvaardigheid blijkt in tegenstelling met de menselijke zonde? Moet Hij eigenlijk ons niet dankbaar zijn, dat zó Zijn gerechtigheid blijkt? Moet Hij nu ook nog Zijn toorn doen voelen? Die gedachten komen gemakkelijk in het menselijk hart op.

Maar zo mogen we niet spreken: „Volstrekt niet! Hoe zal God anders de wereld oordelen?” Als God het oude volk niet met Zijn toorn mag bezoeken, als het in ongerechtigheid leeft, dan mag God ook de wereld aan het einde der dagen niet oordelen. Als het oude volk ongestraft Gods beloften mag verwerpen, dan mag de wereld dat ook ongestraft doen. Want er is immers geen „aanneming des persoons” bij God! Waar iedereen zal toestemmen, dat God de wereld wél oordelen zal, daar moet ook toegestemd worden, dat God Zijn eigen volk moet straffen in zijn toorn, als het Hem de rug toekeert.

Nogmaals komt Paulus met een tegenwerping in vs 7: „Maar, indien de waarachtigheid Gods door mijn leugen des te overvloediger is gebleken tot zijn heerlijkheid, waarom word ik dan nog als zondaar geoordeeld?” Hier wordt de eerste persoon gebruikt (Paulus zegt „ik”) maar hij bedoelt alle zondaars. Mag God niet blij zijn als Zijn waarachtigheid uitkomt in tegenstelling met de leugens der mensen? Dient dat niet tot Zijn verheerlijking? Zullen we dan niet mogen zeggen, zoals sommigen van Paulus lasteren: „Laten wij het kwade doen, opdat het goede er uit voortkome?” Men heeft van Paulus gelasterd, dat zijn leer van Gods reddende gerechtigheid goddeloze mensen kweekte. Als alles afhangt van Gods genade zullen wij dan maar niet zondigen om God gelegenheid te geven Zijn genade aan ons groot te maken? Zullen we dan maar niet diep in de zonde duiken om God gelegenheid te geven Zijn vermogen te tonen om zondaren te redden?

Het is te dwaas om los te lopen. De apostel gaat hiertegen niet redeneren. Hij zegt kort en goed: „Het vonnis over dezen is welverdiend”. Hun verdoemenis is rechtvaardig. Naar de hel met zulke redenaties.

In het gewone leven is geen mens zo dwaas om zo te redeneren en te doen. Stel u voor, dat een onervaren bergbeklimmer zonder gids naar de top van de Matterhorn zou klimmen. En dan zou zeggen: Ik doe dat om, als ik in levensgevaar kom, redders gelegenheid te geven hun bergbeklimmerskunst te tonen. We zouden zeggen: Die man moet met de gummi-stok hebben!

Er zijn mensen geweest, die meenden dat het vroom was in het „godsdiensstige” zo te redeneren. De Schrift zegt kort en goed: Zulken verdienen het eeuwig verderf.

Als we deze verzen nog eens overzien worden we dunkt mij aangespoord in de eerste plaats om Gods woorden te geloven, die ons zijn toebetrouwd. En in de tweede plaats om te vrezen voor de toorn des HEREN over onze ontrouw.

Wat het eerste betreft: Ook aan de Kerk van het Nieuwe Testament zijn de woorden Gods toebetrouwd. Tot Gods beloften mogen we en moeten we de toevlucht nemen. Nog is het zo, dat de ontrouw van weinigen of van velen Gods trouw niet te niet doet. God kan Zichzelf niet verloochenen. Als Gods trouw zo wankelbaar was als de onze, dan was het niet best. Wanneer de HERE zijn trouw liet varen als wij ons geloof verzaken, dan was het met de Kerk gauw gedaan. Maar het is niet zo, dat wij door ons geloof Gods trouw opwekken moeten. Doch het is zo, dat Gods trouw en waarachtigheid ons geloof moeten wekken. Het is niet zo, dat wij als eersten door ons geloof God zoeken, maar het is zo, dat God als Eerste ons zoekt en trekt. En God zoekt verlorenen om ze te behouden. Met andere woorden: Het Evangelie is niet alleen voor wedergeborenen, maar voor onwedergeborenen. Niet voor rechtvaardigen, maar voor onrechtvaardigen. Niet alleen voor gelovigen, maar voor ongelovigen, opdat zij tot het geloof zouden komen. Natuurlijk blijft de blijde boodschap ook gelden voor wedergeborenen, rechtvaardigen, gelovigen. Maar diezelfde blijde boodschap van vergeving der zonden en eeuwig leven is ook voor hen, die nog niet tot het geloof kwamen. Ook tot een ontrouw geslacht gaat nog het evangelie uit van de trouw Gods, die door onze ontrouw niet wordt vernietigd. In overeenstemming hiermee schrijft ook de apostel Johannes (I, 4 : 9 v.): „Hierin is de liefde Gods geopenbaard jegens ons, dat God zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem. Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, doch dat Hij ons heeft liefgehad en Zijn Zoon gezonden heeft als een verzoening voor onze zonden”. Dat is een oneindige troost en hulp voor hen, die lange jaren soms Gods beloften voor niets achtten en voor Gods woorden geen belangstelling hadden. Als ze dan tot bezinning komen kan de vraag in hun hart komen of er voor hen nog wél genade is. Heeft hun ontrouw Gods trouw niet krachteloos gemaakt? Gelden Gods beloften nog wel voor hen? Daar kunnen ze soms mee tobben en het kan hen schier wanhopig maken, zodat ze denken: Voor mij is geen redding meer. Zulken mogen we verkondigen, dat God getrouw is. Als wij onze zonden belijden, God is getrouw en rechtvaardig, dat Hij onze zonden vergeve.

Maar ook dringen deze verzen ons om Gods toorn te vrezen. Hij laat niet met zich spotten. Uit mijn studententijd herinner ik mij een jongeman, die erg driftig was. Toen hij weer eens losgebarsten was, zei hij: „Zo ben ik nu eenmaal. Daar moet God maar niet boos om zijn, want Hij heeft mij zo gemaakt”. Wie kent niet die duivelse verzoeking om aan God de schuld te geven? En wie weet niet van de verleiding om het met de zonde maar op een accoordje te gooien? Laat het ons maar in de oren dreunen: „Hun vonnis is welverdiend”!

H. J. JAGER.

AMERICANA

III

De functie van de „godsdiens” in de Amerikaanse cultuur

In ons vorig artikel gaven wij een breed citaat uit de N.R.C. van 2 december j.l. over Amerikaanse cultuur. De schrijver van het artikel in de N.R.C., waaruit wij citeerden, trachtte een algemene tendenz in het Amerikaanse leven onder de loupe te nemen. Deze algemene tendenz, dat materialisme en idealisme in Amerika op een onlosmakelijke wijze aan elkaar verbonden zijn; een wijze, die de schrijver in de N.R.C. meent terug te kunnen vinden in de 17e eeuwse, calvinistische vroomheid in ons land, toen rijkdom en welvaart werden gezien als een „bewijs van orthodoxe levenswandel van de burger. God had hem talenten in beheer gegeven om mee te woekeren, en zijn rijkdom was het bewijs dat hij een goed beheerder was geweest, iemand die wel gedaan had in Gods ogen”.

Wij laten de vraag rusten of en in hoeverre de schrijver de calvinistische vroomheid van de 17e eeuw in Nederland al of niet juist tekent. Een vraagstuk op zichzelf, waarover men gemakkelijk allerlei beweringen kan uiten met een schijn van bewijs, dat men de dingen juist ziet. Wel zouden wij, zonder op dit vraagstuk thans in te gaan, kunnen zeggen, dat deze geestesgesteldheid in de gouden eeuw aanwezig is geweest, evenals men kan zeggen, dat deze geestesgesteldheid onder het calvinistisch volksdeel tot voor zeer kort nog wel voorkwam, en nog wel merkbaar is, ook in onze kringen. Zegen van de HEERE wordt gemakkelijk gezien uitsluitend in uiterlijke voorspoed. Het behoeft hier nu, op deze plaats en in dit verband geen betoog, dat als men in z.g. calvinistische traditie deze ideologie aanhangt, men velerlei uit de heilige Schrift buiten rekening heeft gelaten, en dat een dusgenaamde calvinistische traditie, wel calvinistisch wordt genoemd, maar niet Calvijns en niet Schriftuurlijk kan heten. In de gouden eeuw vormde zich een calvinistische traditie, die elementen van Calvijns leer bevatte, maar deze elementen vermengd met andere, verbond tot een levensbeschouwing waarbij het rijke Woord van de HEERE werd gebracht onder enkele algemene noemers. Inzoverre de woorden van de schrijver in de N.R.C. daaraan herinneren willen, kunnen wij ermee instemmen. Doch in hun algemeenheid zijn ze zeer aanvechtbaar.

Overigens is het niet vreemd, dat de schrijver een trek van overeenkomst in de Amerikaanse cultuur en die van de calvinistische cultuur van de 17e eeuw hier te lande, meent te moeten opmerken. Niemand minder dan dr A. Kuiper heeft in zijn bekende Stone-lezingen over de invloed van het Calvinisme in Amerika, de aandacht daarop gevestigd en dat op een typische manier, die ook op zich zelf, afzonderlijke bestudering, en dan in de goede zin, kritische bestudering, meer dan waard is, al is het alleen maar om de vraag onder de ogen te zien wat naar Kuipers mening dat „Calvinisme” is. Men ziet bij enige overweging van Kuipers briljante visie spoedig, dat hij in zijn denken over de historische stroming van het „Calvinisme”, kind was van het denken der 19e eeuw, en, dat hij in Amerika zich een hogere vorm van Calvinisme ziet ontwikkelen tengevolge van de bloedmenging van zoveel verschillende rassen. Heel merkwaardig. Hoe dicht komen we hier in de buurt van de, in 19e eeuwse filosofie, rustende theorieën over ras en bloed en bodem, en deze in verband met de ontwikkeling van het „Calvinisme” in Amerika.

Opmerkelijk dat Kuipers beschrijving van het historisch verschijnsel van het „Calvinisme” fenomenologisch is, en dat door hem gepoogd wordt het Amerikaanse culturele en godsdienstige leven uit zijn achtergronden te verklaren met behulp van enkele grondgedachten van 19e eeuwse filosofie. Kuiper is daarin briljant. Daar is hij Kuiper voor. Maar briljant behoeft nog niet te betekenen dat zijn beschouwing recht en juist is. Opmerkelijk is ook, en dat is de andere kant van dezelfde zaak, dat niet wordt gepoogd

de feiten van de volksverhuizingen naar Amerika en de feiten van de volksmenging in Amerika, de planting van de kerk en het bestaan van de kerk dáár, te belichten uit de heilige Schrift onder het aspect van de voorzienigheid of onder het aspect van de regering Gods van de wereld, of onder het aspect van het verbond der genade. Met de HEERE en zijn bestuur heeft de hele historie te maken, zie bijv. Jes. 41, Hand. 17 : 26, Rom. 1, Openb. 1 en 5, enzovoorts, en denk aan de 10e zondagsafdeling van de Heidelbergse Catechismus. Als we dit opmerken zien we niet voorbij, dat Kuiper in zijn slotbeschouwing in de laatste lezing, duidelijk over de **electie** spreekt en de verkiezing belijdt en dus ook de voorzienigheid.

Maar zoals gezegd wij laten de vraag rusten, die de opmerking van de schrijver in de N.R.C. als vanzelf wakker roept, de vraag hoe staat het met die z.g. calvinistische opvattingen in Nederland, in de 17e eeuw. En wij laten ook Kuipers beschouwingen rusten, omdat het ingaan op deze dingen, zowel de eerstgenoemde als de laatstgenoemde, deze artikelenreeks zou doen uitdijen buiten elke redelijke afmeting.

Wij willen de schrijver in de N.R.C. nogmaals citeren als hij wijst op de functie van de „godsdiens” in de Amerikaanse cultuur. En we herinneren ons, dat de schrijver met Amerikaanse cultuur niet bedoelt wat wij gewoonlijk bedoelen met de term cultuur n.l. kunst, literatuur, muziek etc. maar de hele Amerikaanse „Way of Life”, die hij sacrosanct noemde in het citaat van de vorige keer, en die hij katholiek, **algemeen**, acht te zijn in Amerika. Z.i. ligt deze mythe, of dit „geloof”, maar dan tussen aanhalingstekens, omdat het wel te onderscheiden is van het christelijk geloof dat naar de Schriften is, ten grondslag aan het hele Amerikaanse leven in alle kerken en godsdiensten. Ik geef deze mening van de schrijver door, zonder daar op dit moment commentaar op te geven.

Hij schrijft dan over de functie van de godsdiens in de Amerikaanse „Way of Life” dit :

Een van de meest typische kenmerken van de Amerikaanse cultuur is de dienende rol, die de godsdiens er in vervult, het geloof in God, het behoren tot een kerkgenootschap, is sinds vrij kort (en dat is een ander bewijs van de voortdurende ontwikkeling van de Amerikaanse cultuur) een onverbreekelijk onderdeel van „the American Way of Life”. Dat geloof in God functie en niet doel op zichzelf is, werd wel het pregnantst door Eisenhower tot uitdrukking gebracht, toen hij in 1955 zeide : „Erkenning van het Opperwezen is de eerste, de meest fundamentele uiting van het Amerikanisme”. Geloof in God is dus, naast geloof in „free enterprise”, en geloof in democratie, een van de uitingen van een „Way of Life”.

De schrijver vervolgt :

In overeenstemming daarmee is de tegenwoordige z.g. godsdienstige herleving in Amerika te zien, niet zozeer als een godsdienstig, maar als een sociaal-cultureel verschijnsel. Door actief lid van een kerk te zijn bewijst de Amerikaan, dat hij past in het geheel der Amerikaanse samenlevingscultuur. Theologische en dogmatische verschillen zijn minder bepalend ten aanzien van de keuze van het kerkgenootschap dan overwegingen van sociale aard. Naarmate men overgaat naar een hogere inkomstenklasse, verandert men dikwijls van buurt, vriendenkring en „dus” van kerk. Deze sociale functie van de kerk onderstreept slechts de katholiciteit van de Amerikaanse cultuur, hoewel het hier niet God is die de daden der mensen heiligt, maar de „American Way of Life”.

Over de leer van de persoonlijke verantwoordelijkheid, wezenstrek van het protestantisme zegt de schrijver, dat deze een „zware dobber” heeft in het Amerika van

Redactieleden :

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie :

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers :

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs. G. Puchinger, Utrecht
Drs. H. R. Rookmaker, Amsterdam-Z.
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw” :

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

vandaag, waar de angst voor de keuze groot is.

„Juist de protestantse kerken doen hard mee aan het propageren van „het geloof in het geloof”, en het was al weer Eisenhower, product van die collectieve angst voor de keuze, die zeide : „Ons staatsbestel heeft geen zin, tenzij het is grondvest op een diepgevoeld godsdienstig geloof — en het kan me niet schelen wat voor geloof dat is”.

Duidelijker uitspraak van onverschilligheid jegens de inhoud van het geloof is nauwelijks mogelijk. (Dulles, actief presbyteriaan, evenaarde Eisenhower bijna, toen hij, na de wijding van zijn zoon tot Jezuiten priester, zei : „Ik ben opgetogen dat mijn zoon een geloof gevonden heeft”).

We maken op het ogenblik hierbij slechts deze kanttekening dat dit alles natuurlijk generaliserend wordt uitgesproken en dat we niet over het hoofd moeten zien, dat er in Amerika vele uitzonderingen op deze „regel” zijn. Uitzonderingen vinden wij bijvoorbeeld onder de Amerikaanse fundamentalisten, waarover nogal eens geringschattend wordt gesproken zowel in Amerika als in Europa, maar die bij alle gebrek dit hebben, dat zij tegen de stroom van het amerikanisme in, de volle nadruk willen blijven leggen op de inhouden van het christelijk geloof, zoals de kerk dat de eeuwen door heeft gedaan.

De protestantse kerken door de schrijver in de N.R.C. genoemd, zijn die kerken, die in Amerika verenigd zijn in de Federal Council en voorts in de Wereldraad van Kerken. Het is een opmerkelijk ding dat een schrijver in de N.R.C. deze dingen moet signaleren, en dat hij zonder de Wereldraad te noemen, en er misschien aan gedacht te hebben, hier nauwkeurig tekent de geest, die in de Wereldraad van Kerken domineert. Vergeten we niet, dat Dulles een van de vooraanstaande figuren in de kringen van de Wereldraad is. Een schrijver in een liberaal blad blijkt deze geest van het „protestantisme” in Amerika te onderscheiden en tal van vooraanstaande mensen in de calvinistische kringen in Nederland blijken er volkomen blind voor. Zouden zij door dezelfde geest gepakt zijn ?

Een laatste opmerking in dit verband is deze, dat Billy Graham, met al het goede, dat men over zijn prediking vertelt, zich heeft ingezet voor deze Amerikaanse geest. Hij tracht de mensen naar hun respectievelijke kerken terug te brengen en het is hem onverschillig wat voor kerken dit zijn. Hij tracht ze terug te brengen zowel naar alle mogelijke protestantse kerken als naar de roomse kerk, en zelfs naar de synagoge. Als de kerk en de godsdiens maar opleeft. Wat voor kerk en wat voor godsdiens ?

Dat doet er niet toe. De godsdiens is functie geworden in het grote Amerikaanse leven. Die functie kan men niet missen. Zo werd Billy Graham door een glimlachende Eisenhower ontvangen, vorig jaar tijdens zijn grote veldtocht in New York.

J. MEESTER.

De oorsprong van de wijsbegeerte der wetsidee

Fundamentele Vragen XVIII

Als constituerende factoren bij het ontstaan van de wijsbegeerte der wetsidee werden genoemd :

- 1e. de samenwerking tussen Vollenhoven en Dooyeweerd,
- 2e. de invloed van Kuyper o.a. door zijn rede Souvereiniteit in eigen kring,
- 3e. de invloed van Fabius, door zijn dissertatie, colleges en publicaties,
- 4e. de bestudering van de wijsgerige grondslagen van het calvinisme als program van Dooyeweerd in zijn functie van adjunct-directeur van de dr. Abraham Kuyperstichting,
- 5e. de overtuiging dat Gods wetten nimmer tegenstrijdig zijn, ook al doen ze zich in onze theorie zo voor.

Nog twee factoren moeten genoemd worden. Als jurist kreeg Dooyeweerd met de gedachte van een natuurwet te maken, een soort bouwplan van de wereld. Naast de griekse gedachte aan deze *lex naturalis* vindt men bij Augustinus de *lex aeterna*, de goddelijke ordeningswet van de schepping. Het natuurrecht zou op deze *lex aeterna* en haar subjectieve pendant de *lex naturalis* zijn gefundeerd. Bij de bestudering van het natuurrecht moest men zich dus vanzelf bezinnen op de wetsidee die er in de verschillende perioden van de geschiedenis aan ten grondslag ligt.

Tenslotte moet de bestudering van de eigenlijke wijsbegeerte ook als een constituerende factor worden genoemd. Behalve Kant moeten de neo-kantianen genoemd worden, die vooral na 1900 veel publicaties verzorgden. E. Cassirer, de jongste van de Marburger school der neo-kantianen, zag omstreeks 1920 vele herdrukken van zijn werk verschijnen. Vooral zijn boek *Substanzbegriff und Funktionsbegriff*, in de onveranderde herdruk van 1923, heeft Dooyeweerd veel geciteerd. Het inzicht van Dooyeweerd dat een wetsidee ten grondslag ligt aan het substantiebegriff als fundament van al het bestaande volgens de scholastiek en een andere wetsidee aan het functiebegrip dat in het humanisme hiervoor in de plaats komt, is waarschijnlijk door dit boek duidelijker geworden of zelfs ontstaan. Daarbij komt dat het tweede, derde en vierde hoofdstuk van dit boek respectievelijk gaan over de begripvorming van het getal, de ruimte en de begrippen in de natuurwetenschappen. Hier wordt dus het probleem van de kennistheorie, de interesse van Vollenhoven, afzonderlijk besproken voor de drie eerste wetskringen.

Ten 6e en 7e zouden we dus als constituerende factoren bij het ontstaan van de wijsbegeerte der wetsidee willen noemen :

- 6e. de bestudering van het natuurrecht door Dooyeweerd en
- 7e. de critiek van Dooyeweerd op het boek *Substanzbegriff und Funktionsbegriff* van E. Cassirer, althans op het werk van Kant en de neo-kantianen.

Het ontstaan van de wijsbegeerte der wetsidee hangt nauw samen met het gebruik van het woord **wetsidee**. In de jaren 1924—1926 vinden we daar bij Dooyeweerd een steeds duidelijker omschrijving van.

In A.R. Staatskunde, oktober 1924 p. 15/16 lezen we : „Deze gedachte van een eeuwige onveranderlijke wereldorde, welke de **wetsidee** van een levens- en wereldbeschouwing kan worden genoemd, gaf het cement aan het antieke denken. De Christelijke wijsbegeerte moest eerst haar wetsidee opsporen, vóór zij er aan kon denken zich geleidelijk van de paganistische filosofie te emanciperen. . . . De in protestantschen kring helaas te veel verwaarloosde leer van de wetsidee geeft den sleutel tot de systematiek van het Christelijk denken”. Uit het nummer van maart 1925, p. 229, blijkt dat het Dooyeweerd in de wetsidee primair gaat om een **wetenschappelijk** gefundeerde christelijke staatkunde in tegenstelling tot een politiek die slechts gebaseerd is op een aantal schijnbaar op zichzelf staande „principes”.

Bij de beantwoording van een vraag over medezeggenschap in A.R. Staatskunde van

april 1925, p. 292, gaat Dooyeweerd diep in op de achtergrond van zijn antwoord. Hij schrijft daarbij : „In de Christelijke **wetsidee** ligt tweërlei gedachte opgesloten :

1. de belijdenis, dat de geheele schepping in al haar bestaanssferen is onderworpen aan goddelijke wetten of ordinantiën ;
2. dat al deze verschillende wetten of ordinantiën hun laatste eenheid vinden in het goddelijk wereldplan”. Hieruit vloeit voort de belijdenis van de goddelijke souvereiniteit en de leer van de souvereiniteit in eigen kring.

In het nummer van februari 1926, p. 64—66, vinden we de opmerking dat de wetsidee de stijl aangeeft waarin een levens- en wereldbeschouwing is gebouwd. Op twee primaire vragen moet elke wetsidee antwoord geven : „1. Welke is de oorsprong van al de verschillende wetssferen? en 2. Hoe is de onderlinge samenhang en verhouding tus-schen haar?”

In de brochure „Calvinisme en Natuurrecht”, waarin duidelijk positie wordt gekozen tegen de ethische richting die in 1925 de jongeren bezig houdt, wordt de wetsidee gekarakteriseerd als **grensbegrip** tussen de in alles afhankelijke schepping en zijn souvereine Schepper, p. 12. Bij het woord **idee** in wetsidee moeten we dus minder aan Plato en Kant denken en meer aan Vollenhoven die de wet de grens tussen God en kosmos noemde. Thans maakt Vollenhoven liever het onderscheid tussen God die is, de wet die

geldt en de kosmos die aanzijn heeft. Zoals trouwens Dooyeweerd later meer over het grondmotief schrijft dan over de wetsidee.

Idee betekent grensbegrip en staat dus aan de grens, de oorsprong, de omtrek van het begrijpen, van de wetenschappelijke definities, stellingen en theorieën. Idee heeft als grensbegrip betrekking op de vooronderstellingen die ieder er in zijn levens- en wereldbeschouwing en ook in de wetenschap, op na houdt. De vraag naar de wetsidee is de vraag naar de oorsprongsidee van elke wijze van denken, zodat deze vraag het antwoord opzoekt dat de denker geeft op het probleem van de wortelenheid en samenhang in de verscheidenheid van de dagelijks beleefde werkelijkheid.

De betekenis van de calvinistische wetsidee heeft Dooyeweerd het schoonste weergegeven aan het einde van zijn inaugurele rede, p. 73, waar hij schrijft :

„Wie eens in de diepten dezer wetsidee geschouwd heeft, wien eens de heroïeke geloofskracht van het Calvinisme, zijn veroverende, levensspannende, zielstralende vitaliteit in deze wetsidee geopenbaard is, wie eens de vreugde gekend heeft van den brandenden ijver voor God en zijn koninkrijk en de gehele wereld in al haar zonde en ellende, ook het terrein der wetenschap als de vaste gezien heeft, waarop het geloof het zegeteeken der goddelijke souvereiniteit heeft te planten, die kan geen verdrag meer sluiten met de wijsheid dezer wereld. Maar rusteloos, als door een goddelijke aandrift opgewekt, jaagt hij naar een nieuw en ongekend groot doel, waarbij alle tijdelijke idealen verbleeken : de geheele wereld te overtuigen, dat God de Heere, de Koning is van Hemel en aarde, de Koning ook van onze wetenschap”.

J. STELLINGWERFF.

Vervuld met de Geest Gods

De eredienst is geen kijkspel en geen hoorspel ; de eredienst is dienst, bezig zijn als dienaren Gods. Een dienaar immers zit niet te kijken, en zit niet te horen, maar is bezig met datgene wat zijn meester van hem vraagt.*)

Er is een tijd geweest in de geschiedenis der kerk, waarin de gemeenteleden alleen nog kwamen **kijken** naar de heilige handelingen van een priesterklasse. Die handelingen van een bevoorrechte klasse — namens en voor het volk gebracht, en waarin het volk terecht of ten onrechte vertegenwoordigd werd in zijn priesters of in zijn clerus — die handelingen gingen buiten de gemeente om. Men zat werkeloos, als toeschouwers bij een kijkspel.

Bij tijden is de kerk ook wel naar een andere kant uitgeleden : die kant, waarbij niets zichtbaars plaats vond, maar waarin alleen **geluisterd** werd. Als in een synagoge, als in een leerschool zaten de gemeenteleden op hun plaats ; de beste leden waren zij, die muistil konden zitten. De woordenstroom werd op de lege gemoederen gericht, en deze werden mild en overvloedig gevuld. Zij hoorden gehoorzaam (of deden alsof) en waren daarin veelal niet meer dan bezoekers van een hoorspel.

Nu is er in de eredienst Gods inderdaad altijd meer te horen dan te zien ; overmits het geloof uit het gehóór van het gepredikte Woord moet komen. 1) En in zoverre valt er in de eredienst meer te spreken dan te handelen. Mits we maar bedenken, dat ons door de prediking gewekte en versterkte geloof uit onze werken zal moeten blijken. 2) En daarom zeggen wij : de eredienst is dienst, is een bezig zijn ten dienste van onze HEERE.

In het licht van de Reformatie, welke God voor vier eeuwen heeft geschonken, is de gemeente gaan zingen en spelen voor het aangezicht des HEEREN. Daarbij heeft zij wel terdege onderzocht, wélk zingen en spelen inderdaad een Gode welgevallige dienst kan zijn. 3) Het is u bekend, dat Calvijn de inrichting van de gereformeerde eredienst nauwkeurig oriënteerde op de oude kerk, welke daarin door de heilige Geest bij de

hand was geleid. 4)

Toen immers de HEERE aan Mozes aanwijzingen gaf voor de eredienst, heeft Hij enige mannen „vervuld met de Geest Gods, met wijsheid en met verstand en met wetenschap” (de nieuwe vertaling zegt : met wijsheid, inzicht en kennis) „en dat voor allerlei werk, om ontwerpen te bedenken, om die uit te voeren in goud, zilver en koper ; om stenen te bewerken en om die in te zetten ; om hout te snijden en werkzaam te zijn in allerlei arbeid”. 5)

Het ging dus niet zo dat degenen, die voldoende van de Egyptische kunst hadden afgekeken, zich kwamen presenteren om uit dezelfde heidense kunststijl óók voor de HEERE eens wat moois te scheppen. Maar het ging zo, dat de HEERE zelf 6) enige kunstenaars „met name riep”, en ze zodanig „vervulde met zijn Geest” dat zij Gode welgevallige kunst gingen voortbrengen.

Zij kenden hun vak, de graveurs, houtbewerkers en goudsmeden. En zij kenden het materiaal : edele metalen, edelstenen, edelhoutsoorten. Maar pas nu zij met de Geest Gods vervuld waren werden zij bruikbare dienstknachten tot de eredienst. Het materiaal was wel goed — al werden dezelfde edele metalen, stenen en houtsoorten ook door de Egyptische priesters gebruikt voor hun afschuwelijke eredienst aan de stier, aan de kat en de valk — het materiaal was wel goed : want de aarde is des HEEREN met haar volheid. Maar de mensen, die met dat materiaal moesten omgaan, die waren onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. . . . 7) tenzij zij door de Geest Gods bekwaam gemaakt werden. 8)

En zo heeft Calvijn het bij zijn reformatie ook gezien en betracht. Hij zocht kunstenaars, om in de eredienst te dienen met hun talenten. Deze kenden hun vak : ze schiepen psalmwijzen, welke thans door de kerk over heel de wereld, van zee tot zee en tot de einden der aarde, gezongen worden. Ze kenden ook het materiaal : edele toonsoorten, zuivere klanken, hele en halve noten, gehele en halve toontrappen, tonica, dominant, ambitus en finalis : wegen en grenzen. Maar ze moesten door de Geest Gods vervuld worden om dit werk te volbrengen ; een werk, waarvan heden ten dage door gezaghebbende musicologen wordt vastgesteld, dat het de hoogste

*) Openingswoord ter jaarvergadering der Geref. Organ. Ver., Haarlem 17 Mei 1958.

kunst vormt, welke sedert de Reformatie aan de kerk werd geschonken.⁹⁾

Wanneer wij in verenigingsverband overleggen: wélk zingen en spelen Gode aange-naam kan zijn in onze erediensten, dan wijst de Schrift ons dezelfde weg die Bezaleël, Aholiab, Korach, David en Calvijn gegaan zijn. Dan zijn voor zang en spel in onze erediensten mannen nodig, geleerd in het gezang des HEEREN, allen meesters;¹⁰⁾ bekwaam om de kerkzang te leiden, te steunen en te versieren; ook bekwaam om anderen in die zang te onderwijzen, om cantor, zangmeester, te zijn.¹¹⁾

Maar het is niet voldoende wanneer wij met het klinkend materiaal kunnen omgaan, wanneer wij goede vaklieden zijn. Het is daarbij nog extra nodig, om „vervuld te worden met de Geest Gods”: om instrument van de Geest te zijn. De statenvertalers wezen er op, dat dit „vervuld worden met de Geest Gods” bijzonder inhoudt: vervuld worden met de gáven des Geestes, zoals die in de werkproducten van Bezaleël zijn gebleken. Waarmee de Schrift ons leert (zeggen de kanttekenaars) „dat het maken van fraaie handwerken een gave Gods is”; of om het in eigentijdse woorden te herhalen: wanneer vakkundige organisten een kerkmuziek voortbrengen welke de gemeente bouwt in het allerheiligst geloof, en bewaart bij het verbond des HEEREN (dus die de gemeente waarlijk „sticht”) dan is bewezen, dat deze organisten vervuld zijn met de Geest Gods, en dat zij tot bruikbare dienaars voor zijn eredienst zijn gemaakt.

Ook deze les zit hier dus in: de „gewijde brekebenen”,¹²⁾ die wel zeer begerig zijn naar het organistschap, maar die daarvoor niet de muzikale leidersgaven ontvingen of ontwikkelden, zijn evenmin geschikte kerkdienaars als de overigens knappe vaklieden, die echter nog niet vervuld zijn met de Geest Gods. Beiden behoren zich verre van de orgelbank te houden.

Onze Vereniging heeft zich steeds door de Schrift laten leiden. Zij moge dit blijven doen. Wij menen dat onze Vereniging góed doet, dat haar leden goed doen: met elkander aan te sporen tot het verhogen van vakken-nis, tot het nemen van lessen, tot het regelmatig studeren en tot een voldoende voorbereiden van de eredienst. Maar wij menen dat onze Vereniging béter doet, dat haar leden beter doen: wanneer zij vervuld worden met de Geest Gods. Want die maakt ons pas bekwaam om onze talenten op de juiste wijze te gebruiken:

die geeft ons **wijsheid** om de thema's te kiezen, ze slagvaardig te verwerken, te variëren en te beantwoorden;

die geeft ons **inzicht** in onze technische mogelijkheden van toonhoogte, tempo en klankkleur, om onze zangers geheel te concentreren op de woorden Gods;

die geeft ons ook **kennis** van zonde en genade, van belijdenis en jubilus, van klaag-zang en loflied.

De ervaring leert ons wel, waar we onze vakkennis moeten opdoen, vergroten en bijhouden. En waar we de Geest Gods kunnen verwerven, leert ons de Schrift; die Geest krijgen wij door nauwlettend te luisteren naar het Woord; en indien iemand van ons wijsheid tekort komt: dat hij ze van God begere, die een ieder mildelijk geeft en niet verwijt.¹³⁾

Wie op deze wijze dienaar Gods is in de eredienst zit allerminst stil. En hij laat zijn gemeenteleden niet stil zitten. Hij onthaalt zijn gemeenteleden niet op een kijkspel: van ijverig registreren of van bedrijvig manipuleren, van glanzend orgelfront in het liturgisch centrum, of van gewijde passen van het orgelkastje naar de kerkmuur. — Maar een goed kerkdienaar degradeert zijn gemeenteleden evenmin tot luisteraars van een hoorspel: die werkeloos moeten aanhoren hetgeen. Zijne Muzikale Hooggevoelendheid aan menselijke dromen door het pijpwerk wenst uit te blazen.

Nog eens: de ware kerkelijke zangmeester laat zijn gemeenteleden niet stil zitten. Hij activeert ze, blaast ze aan, moedigt ze aan, en leidt hun geloofszang. Maakt ze dus tot mede-arbeiders. Want ook in de oude tijd bleef deze arbeid in de eredienst niet beperkt tot Bezaleël en zijn adjunct Aholiab; maar daar zijn talrijke mannen en vrouwen „wijs van hart” gebleken onder het volk des

HEEREN, die mee hebben aangepakt, en die hun geloof hebben getoond met dáden, en die daarin zalig zijn geweest.¹⁴⁾

Wie zo zijn taak ziet in de eredienst, die make zich los van alle eigenwilligheid en van alle vooroordeel.

Er zijn organisten die zweren bij de muziek van vóór Bach; of bij de romantiek van het eind der 19e eeuw; of bij de meest geprononceerde modernen van onze dagen. In de eredienst nu blijve zulk een eigenwillig vooroordeel achterwege. De aarde is des HEEREN,¹⁵⁾ met haar cultuurgeschiedenis, en daar is geen periode verwerpelijk mits met dankzegging aanvaard.¹⁶⁾ En wie zich culturele oogkleppen aandoet, vermindert zijn mogelijkheden als zangleider, en wordt niet ten volle vervuld met de Geest Gods.

Daar zijn vandaag ook organisten die slechts op barokke orgels menen te kunnen spelen; of op uitgesproken romantische instrumenten; of zelfs op de modernste imitaties van de antiekste voorbeelden! In de eredienst blijve zulk een bevooroordeelde eigenwilligheid achterwege: wie met de Geest Gods vervuld is begeeft zich niet in -ismen, snijdt geen gezonde cultuurmogelijkheden af, en versmalt zijn artistieke bestaan niet zonder heilige noodzaak.

Integendeel: wie met de Geest Gods vervuld is wordt begiftigd met wijsheid, inzicht en kennis; en dat voor allerlei kerkmuziek:

om thema's te bedenken, om die uit te voeren in variatie van stem en toonaard en tempo; om klankkleuren te ontwerpen en samen te voegen; om psalmen te harmoniseren en de gemeente op welluidende wijze te leren zingen.

Wie vervuld is met de Geest Gods eindigt niet met de verworvenheden van een voorgelacht, om die voortaan tot vervelens te blijven repeteren; maar die beseft dat hij de cultuur een graad rijper en verder aan zijn nageslacht moet afleveren, dan hij ze zelf uit handen van een voorgelacht heeft ontvangen. Dat immers is onze cultuurtaak als dienaars van een Koning, die zich haast naar het einde aller dingen.

Zo zij onze Vereniging vervuld met de Geest Gods. Zo mogen haar leden bouwen aan het koninkrijk Gods. Zo houden wij ons nauwkeurig aan de stijl Gods, die ons in de Schriften getoond is.

D. W. L. MILO.

¹⁾ Rom. 10 : 17 — ²⁾ Jac. 2 : 17, 26 — ³⁾ Joh. Calvin, Mémoire 1539 en Préface 1542 — ⁴⁾ Ex. 25 : 40 — ⁵⁾ Ex. 31 : 3—5 — ⁶⁾ Ex. 31 : 2 — ⁷⁾ Rom. 3 : 12 — ⁸⁾ Zd 3 H. C. — ⁹⁾ dr K. Ph. Bernet Kempers — ¹⁰⁾ 1 Kron. 25 : 17 — ¹¹⁾ Ex. 35 : 34 — ¹²⁾ dr G. v. d. Leeuw „Liturg. kennis” — ¹³⁾ Jac. 1 : 5—14 ¹⁴⁾ Ex. 35 : 10. 21—26 — ¹⁵⁾ Ps. 24 : 1 — ¹⁶⁾ 1 Tim. 4 : 4.

Verslag van de Senaat der Theologische Hogeschool

over het cursusjaar 1957—1958

De terugblik over de voltooide cursus wordt overschaduwd door het feit, dat halverwege de cursus op zijn regelmaat pijnlijk ingreep: het plotselinge overlijden van de nestor van de Senaat, Professor Pieter Deddens, juist twee maanden na de datum op welke hij het rectoraat had overgedragen, nog geen maand na zijn zeventenzestigste verjaardag. Binnen tien jaar werd voor de vierde maal een der hoogleraren weggenomen uit de kring der docenten zoals deze na de Vrijmaking in 1946—47 was gecontinueerd en gecompleteerd; na de twee voorgaande sterfgevallen in 1952 was dit het derde van zeer plotselinge aard. Sprak de Rector Deddens zijn laatste woord door te wijzen op de goede en bewarende hand Gods in het voorbije jaar, daar kwam deze thans de gang van het honderd-vierde Schooljaar onderbreken en zwaar drukken op het vervolg daarvan, zodat dit verslag wordt aangeboden door een onvolltallige Senaat die op vervulling van een vacature wacht, en wel door dezelfde secretaris die slechts kort tevoren zijn ambt aan zijn nu overleden opvolger had overgedragen.

Derhalve worde thans eerst in herinnering gebracht dat na genoemd overlijden van Professor Deddens op donderdag 6 februari 1958 de begrafenis uit de Hogeschool geschiedde op dinsdag 11 februari, terwijl op woensdag 12 februari de Rector, Prof. C. Veenhof, in de aula een academische herdenkingsrede hield voor de kring der Hogeschool, vergaderd met Mevrouw de Weduwe en de Familie Deddens.

Voor wat betreft de gang van zaken in het afgelopen cursusjaar, moge voorts naar gebruikelijke orde het volgende worden medegedeeld:

Was het cursusjaar 1956—57 gesloten door de Rector, Prof. P. Deddens op 7 juni 1957, met een toespraak over „Aspecten van kerkelijke reformatie”, de nieuwe cursus werd op 27 september 1957 geopend door de pro-rector Prof. H. J. Schilder met een toespraak over de tekst die is aangebracht boven de kathedraal in de aula van het vroegere gebouw der Hogeschool (Oudestraat 6): „In Uw licht zien wij (het) licht”, Psalm 36 : 10b. Dezelfde dag waren voor het eerst ingeschreven 7 studenten voor de propaedeutische studie (waarvan één volgens art. 14 van het reglement); aangevuld met één student wiens inschrijving tussentijds in de vorige cursus geschiedde, bestond het collegepubliek in de propaedeutische zaal dit jaar dus uit acht studenten, een groter getal dan dat der voorgaande jaren. Voorts werden 6 studenten

nieuw ingeschreven voor de doctorale studieën. De namen der nieuw ingeschreven voor de propaedeutische studie zijn die van de Heren: T. O. G. M. Bosma, S. Braaksma, R. Keesenberg, H. G. Kooistra, J. Stuij, J. Verhoeff en J. P. de Vries; die van de voor het eerst ingeschreven voor de doctorale studie van de Heren: J. Douma, O. J. Douma, J. Goudzwaard, H. de Jong, H. Nijenhuis en P. Wulffraat.

Bij de recensie is toegepast de aangenomen regel, dat de inschrijving alleen werd hernieuwd nadat zulks door de betrokkenen was verzocht; ditmaal werd daartoe nog tot uitstel van inschrijvingstermijn besloten; voor de toekomst wordt bedoelde regel genoegzaam bekend geacht. Bij de recensie der ingeschreven bleken van de lijst der studenten een drietal geacht te willen zijn afgevoerd voor wat de candidaats-, een tweetal voor wat de doctorale studie betreft.

In de eerstvolgende officiële samenkomst van de kring der Hogeschool in de aula, op haar dies vrijdag 6 december 1957, werd het rectoraat door Prof. P. Deddens overgedragen aan Prof. C. Veenhof, na een rede die tot onderwerp koos: „Calvijn over de regering der kerk, speciaal beschouwd met betrekking tot de plaats van het ambt, het Woord en de meerdere vergaderingen”.

Zoals zich liet aanzien, werd het candidaatsexamen sinds het vorige verslag afgelegd door een vrij groot aantal, te weten vijftien, studenten (waarvan één slaagde na herhaald examen), in twee gevallen werd het praedicaat cum laude toegekend. Zo werden tot candidaat bevorderd de Heren: T. J. Keegstra, W. Vis, J. Douma, O. Mooiweer, C. Bijl, R. Timmerman, T. Boersma, H. de Jong, B. van Zuijlekom, K. R. Veenhof (cum laude), M. Doornbos, H. Smit (cum laude), H. Stolk, H. den Boeft en J. v. d. Hoeven.

In de weg van het doctorale examen werd tot de promotie toegelaten de Heer C. Trimp.

De overgang naar de theologische studie werd door een goede uitslag van het propaedeutische examen vergund aan de Heren: K. J. Kapteijn, P. Schelling, H. Kiezenbrink, H. Schuurman en J. T. Oldenhuis.

Aan het einde van de cursus staan ingeschreven 82 studenten die zich voorbereiden voor het candidaats- of propaedeutisch examen (resp.: 74 en 8); 50 studenten voor de doctorale studie, waarvan 10 die het doctorale examen reeds in de theologie hebben afgelegd.

De verstoring van de regelmaat van het onderwijs tengevolge van overlijden van een der hoogleraren werd reeds genoemd; Prof. P. Deddens heeft in deze cursus slechts enkele

weken college kunnen geven, immers na de overdracht door hem van het rectoraat in december 1957 tot zijn overlijden in februari 1958. De regeling van de tentamina en de examina werd voor de kerkhistorische en kerkrechtelijke vakken alsmede de symboliek zodanig getroffen dat deze doorgang konden vinden.

Voor het overige is van onderbreking van het programma niet op ingrijpende wijze sprake geweest; van ernstige ziekte e.d. hoeft zomin in de kring der docenten als studenten gesproken te worden, ofschoon wel de studiegang van een der commilitones tengevolge van een ongeval geruime tijd werd vertraagd.

Derhalve kon de studie en de leiding daarvan globaal genomen toch in behoorlijke orde worden voortgezet. Dat het getal der studenten die in Kampen colleges volgen, klein is geworden, werd reeds in een vorig verslag gememoreerd; deze vermindering liet zich in dit jaar duidelijk constateren. Over de studie, ijver en gedrag der studenten behoeven geen aparte mededelingen te worden gedaan.

Wel moge worden vermeld, dat enkele onzer studenten (die inmiddels alle het candidaatsexamen hebben afgelegd) hun theologische studie aanvullen met en voortzetten door studien aan universiteiten in verschillende steden in de lande, alsmede door op studie aangelegd verblijf buitenslands; deze studien bewegen zich zowel in dogmatische, als filosofische, als taalkundige (semiologische) richting; het licht in de bedoeling deze aan de doctorale studie te Kampen ten goede te doen komen.

Over de Hogeschooldag zij hier slechts meegedeeld, dat deze onder verblijvend grote

belangstelling ook ditmaal mocht worden gehouden op woensdag 25 september 1957; voorts worde verwezen naar het desbetreffende verslag der commissie.

Eveneens bereikt curatoren over de bibliotheek een speciaal verslag van de waarn. bibliothecaris; in dit verband moge nog wel melding worden gemaakt van de diensten die wijlen Prof. P. Deddens als bibliothecaris ook aan de Senaat, gelijk aan heel de Hogeschool, bewezen heeft.

De commissie, waarvan het vorige verslag melding maakte — nog bekend onder de naam van wijlen haar voorzitter: de commissie Deddens — heeft ten dienste van de Senaat dit jaar haar onderzoek betreffende een eventuele herziening der Hogeschool-papieren (reglement, instructies, c.a.) in technisch-phraseologisch opzicht vervolgd, zo goed als dit bij het wegvallen van haar voorzitter mogelijk bleef; daarover rapporteert de Senaat ook afzonderlijk.

Tegen het einde van de cursus, op woensdag 21 mei 1958, herdacht Prof. C. Veenhof zijn vijftienvig jarig ambtsjubileum; volgens zijn wens werd aan deze herdenking geen publieke viering verbonden.

De Rector, Prof. C. Veenhof, sloot de cursus op vrijdag 23 mei met een toespraak, handelende „Over het ware kennen van het Woord des Heren”.

Dit verslag eindigde met dank voor Gods genade die in een moeilijk jaar de Hogeschool in stand hield; en met de bede dat deze de wegen naar de toekomst opene, en als genade in heel het leven en werken aan de Hogeschool worde onderkend en beantwoord.

Voor de Senaat:

H. J. SCHILDER,
secretaris h.t.

Verslag over de bibliotheek gedurende de cursus 1957/1958

Het verslag over de bibliotheek gedurende de cursus 1957/1958 kan en mag niet anders beginnen dan met een herinnering aan hem, die zo veel voor de bibliotheek heeft gedaan, namelijk prof. P. Deddens. Toen prof. dr. K. Schilder, die de grondslag van onze bibliotheek heeft gelegd, de arbeid daarvoor te zwaar werd, heeft prof. P. Deddens con amore die overgenomen. Onze overleden collega was een bibliophil en bibliophaag van aanleg. Zijn kennis, speciaal van de oudere theologische literatuur was eerbiedwekkend. En met alle energie heeft hij zich als bibliothecaris aan de opbouw van de bibliotheek gegeven. In voortdurend overleg met de andere docenten heeft hij de bibliotheek gemaakt tot wat ze momenteel is, namelijk een goed instrument bij de studie en het onderwijs aan onze Theologische Hogeschool. Met welk een vreugde kon prof. Deddens vertellen dat hij een of ander belangrijk werk, dat moeilijk te krijgen was, had bemachtigd. Altijd was hij op de boekenjacht. We kunnen hem ons op de vergaderingen der hoogleraren moeilijk anders voorstellen dan met een handvol catalogi, waaruit hij het voor onze Hogeschool belangrijke met kennersblik opspoorde. Onlosmakelijk is de naam van prof. Deddens aan onze bibliotheek verbonden.

Maar — en dat moet onmiddellijk aan de herinnering van onze heengegane bibliothecaris worden toegevoegd — prof. Deddens zou deze arbeid niet zo hebben kunnen verrichten als dat geschied is, indien het bekende Vrouwen-comité niet ononderbroken en als steeds geruisloos zijn prachtige arbeid had verricht. Het is nu eenmaal zo: een bibliotheek opbouwen en op peil houden kost schatten gelds. Aan de nieuwe Technische Hogeschool te Eindhoven wordt jaarlijks aléén voor de bibliotheek f 150.000.— ter beschikking gesteld. En dat geschiedt nadat een enorm kapitaal was gevoterd voor de aankoop van het eerst noodzakelijke. Ik noem juist deze Hogeschool omdat ze ook niet méér dan Hogeschool is. Wie ook maar enigszins op de hoogte is van wat op de markt der theologische literatuur jaarlijks wordt aangeboden en daarbij weet hoe hoog de prijs is van dit soort boeken, begrijpt zonder meer, dat het op peil houden van een bibliotheek grote bedragen vraagt. Alleen reeds voor

periodieken wordt door ons jaarlijks ± f 1.700.— uitgegeven. En daarom kunnen we alleen maar dankbaar zijn voor wat het Vrouwen-Comité voor onze bibliotheek verricht heeft en nog steeds doet. Op de laatst gehouden Schooldag bood het namens de vele trouwe geefsters een bedrag aan van f 20.222.—.

Het is wel eens goed iets mee te delen omtrent de omvang van onze bibliotheek. Niet in de houding van: zo ver hebben we het nu al gebracht, maar in een andere, n.l. die van: dat alles hebben we nu ontvangen.

Met de aanwinsten van het voorbije jaar, bestaande uit 893 banden, 94 brochures, 39 proefschriften en 122 banden periodieken omvat onze boekenschat thans 33.228 banden, 3740 brochures, en c.a. 3460 banden periodieken.

Een bibliotheek — dat is wel het abc van het bibliotheekwezen — dient om gebruikt te worden. Met dat gebruik gaat het naar wens. Tijdens de nu afgelopen cursus werden 1889 uitleningen gedaan. Daarvan waren er 774 buiten de kring der Hogeschool. Vooral in de uitlening naar buiten is progressie te bespeuren. Iets waar we blij mee zijn. Want onze bibliotheek wil immers ook anderen, en dan speciaal onze predikanten, het benodigde materiaal voor hun studie verschaffen.

Een ander verblijvend verschijnsel is dat steeds meer personen en instanties ons verrassen met boekgeschenken. Het is niet mogelijk allen ook hier nog dank te zeggen. Een uitzondering willen we maken voor de dames D. en J. Tatenhove, en de Heer H. K. Allart, die ons belangrijke verzamelingen deden toekomen.

We zouden tekort schieten in onze taak indien we hier, en juist nu, ook niet onze waardering uitspreken voor het werk van de man op de achtergrond, onze conservator, de Heer A. J. Roukema. Met grote toewijding en accuratesse verricht hij steeds zijn werk. We kunnen van hem zeggen: al wat omtrent onze bibliotheek geweten moet worden is in zijn hoofd gevaren.

Dankbaar besluiten we dit verslag, de hoop uitsprekend, dat onze zeer gewaardeerde boekenverzameling, die de tastbare belichaming is van de liefde van duizenden voor onze Theologische Hogeschool ook onder de nieuwe

KRITISCHE KRABBELS

De teleurstelling van het echtpaar Jansen

Enkele jaren geleden viel onze gemeente de eer te beurt, van een onzer professoren de toezegging te krijgen voor te gaan in de dienst des Woords.

Aangezien je professoren met meer onderscheiding behandelt, dan de dienaren des Woords(?), die het nooit verder hebben gebracht dan tot gewoon dominee, werd zorgvuldig overwogen welk echtpaar voldoende representatief kon worden geacht om als gastheer en gastvrouw van zijn hooggeleerde te fungeren.

Na ampele overwegingen werd de prof. toegewezen aan het echtpaar Jansen, dat, zeer vereerd, uitgebreide voorbereidingen trof het de geleerde gast zo aangenaam mogelijk te maken.

Opdat er een goede reuke zoude uitgaan, én van de gemeente, én van het echtpaar Jansen.

Nu wil ik U, ter lering en ter waarschuwing, vertellen van de teleurstelling van het echtpaar Jansen.

Welnu: het gerucht, dat prof. die en die bij ons zou preken, bracht in een straal van circa 15 K.M. de secretarissen van de genabuurde kerken, benevens dezelfde functionarissen van de Mannenverenigingen in actie.

En met succes, want van onze professor was algemeen bekend, dat hij moeilijk een broederlijk verzoek kon weigeren.

En zo kreeg het echtpaar Jansen één week voor het professoraal optreden uit een der genabuurde kerken het bericht, dat de prof., op verzoek van de Mannenvereniging de Zaterdagavond een lezing zou houden over zijn buitenlandse reis. Omdat het wel laat zou worden, zou de M.V. voor nachtlgies zorgen en vanwege het feit, dat de prof. toch eenmaal daar was, zou hij meteen Zondagsmorgens preken. Of broeder Jansen zo vriendelijk zou willen zijn, „even” zijn kerkeraad te verzoeken de morgendienst 'n half uur later te stellen. Nietwaar: je moest toch een beetje om de prof. denken ook!

Dat was teleurstelling No. 1 voor het echtpaar Jansen.

Inplaats van Zaterdagavond zouden ze pas Zondagmiddag hun gast ontvangen. Deze teleurstelling werd echter zeer dragelijk vanwege het prettige vooruitzicht op een hele Zondagavond gezelschap van een prof.

Maar, en dat was teleurstelling No. 2, ook dit prettige vooruitzicht bleek ijdel. Des Woensdags kwam een broeder uit een andere genabuurde gemeente met trots vertellen, dat het hem, na veel moeite en praten, gelukt was van onze prof. de toezegging te krijgen Zondagavond 8 uur te spreken over het onderwerp: De Vrijmaking.

Toen heeft broeder Jansen harde woorden gezegd en voor de zoveelste keer bewezen, dat zelfs Gereformeerden soms hun tong niet in toom kunnen houden.

Ik ken broeder Jansen en ik weet, dat zijn harde woorden aan het adres van de met trots boodschappende medebroeder niet alleen werden ingegeven door teleurstelling No. 1 en teleurstelling No. 2.

Broeder Jansen zag heel duidelijk, wat velen toen niet zagen en velen vandaag nog niet zien, n.l. dat 2 x spreken en 3 x preken, zonder voldoende rust en ontspanning, zelfs voor een professor gevaarlijke gevolgen kan hebben.

Daarom wil ik zacht oordelen over de harde woorden van broeder Jansen.

En bij zekere droevige gebeurtenis in onze kerken, heeft broeder Jansen met verslagenheid dit tegen zijn vrouw gezegd: „wat spreekt men van „plotseling”; ik heb het zien aankomen”.

Over deze woorden wil ik niet oordelen. Ik wil ze wel overdenken en ter overdenking aanbevelen.

FRATER.

bibliothecaris mag groeien en haar belangrijke functie in het leven van kerk en school mag blijven vervullen.

C. VEENHOF,
bibliothecaris a.i.

PERSSCHOUW

Ontstellende cijfers

In het Hervormde orgaan „Woord en Dienst” stond het volgende bericht:

„Dr. G. Snijders (Haarlem) deelt in „Rondom de Bavo” enkele cijfers mee, teneinde de Haarlemse gemeente te laten zien, in welke richting zij zich bewegen. Na te hebben meegedeeld dat in Haarlem-centrum ongeveer 100.000 mensen wonen, waarvan ruim 25 % tot de Hervormde gemeente behoort, stelt hij de cijfers van 1947 en 1957 als volgt onder elkaar:

Aantal Hervormde kerkgangers	
per zondag	in 1947: 2500 in 1957: 1250
Aantal dopelingen	in 1947: 360 in 1957: 149
Aantal huwelijksinzegeningen	in 1947: 75 in 1957: 49
Aantal nieuwe lidmaten	in 1947: 242 in 1957: 74

Dr. Snijders vervolgt:

Als wij zo verder gaan, kunnen we over een paar jaar de zaak sluiten. Hervormd Haarlem, word eens een keertje wakker! Dit mag zo niet doorgaan. Breek in Godsnaam met uw lauwheid en onverschilligheid. Versterk de gelederen van onze trouwe, offerende, springlevende kern, die alle lasten te dragen krijgt.

Dit zijn inderdaad ontstellende cijfers.

En het is bekend, dat een dergelijke teruggang niet alleen in Haarlem voorkomt.

Maar kan men iets anders verwachten?

Reeds jaren lang is men in de Herv. Kerk aan 't strijden tegen antithese en isolement en voor een apostolaat dat bestaat in een zich gans en al werpen in de wereld.

Men vecht tegen alle christelijke organisatie, die naar haar aard — niet naar haar caricatuur! — hulpmiddel wil zijn voor de geloofsactiviteit van de christenen in alle sectoren van het leven en werpt de mensen tegelijk in het moderne vermaak.

Men praat en preekt over een „openheid ten opzichte van de wereld” alsof die het voornaamste stuk van de christelijke religie is.

Men tolereert, ook nadat men de oude reglementen heeft weggesmeten en zich gezet heeft „rondom de open bijbel”, als kerkelijke leidlieden, die de essentiële werkelijkheden en waarheden van de Christelijke religie loochenen.

De geschiedenis van de Hervormde Kerk is een droeve historie.

Zij toont ons een periodiek optreden van steeds nieuwe theologische stromingen, die met veel elan en zelfgevoel en in het naieve bewustzijn van nu pas het essentiële van de christelijke religie te hebben ontdekt de geesten fascineren, maar die wanneer ze uitgewerkt zijn vooral blijken meegeholpen te hebben om duizenden en duizenden van de kerk te vervreemden.

Hoe groot zal de verwoesting zijn als de storm van de doorbraak-theologie is uitgewoed?

Ik denk met het oog op de Herv. Kerk dikwijls aan een woord dat een eeuw geleden door een Duits theoloog over de kerk in Duitsland werd gezegd, dit nl.: wij hebben wel theologie maar geen kerk meer! Er wordt in de Herv. Kerk hevige getheologiseerd, maar de greep op het volk raakt zij hoe langer hoe meer kwijt.

Prof. Erhard in ons land

Op het internationale congres der christendemocraten, dat di. jaar in ons land werd gehouden, heeft de bekende Duitse minister van economische zaken, Prof. Erhard een rede gehouden. „Burgerrecht” gaf een reeks van ideeën welke door Prof. Erhard werden verdedigd. Zoals men weet is Prof. Erhard de promotor van de fantastische economische opleving van Duitsland. Hier volgt wat „Burgerrecht” schreef.

* afwijzing van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie;

* afwijzing van kartelvorming, omdat kartels als zodanig marktverstoring werken;

* opkomen voor de consument, wiens

belangen gaan boven die van de producent;

* eerbied voor de eigendom, die ook inderdaad beschikkingsmacht behoort te betekenen;

* krachtig stelling nemen tegen inflatie, waarbij Erhard duidelijk zei dat zijn ervaring was dat van elke inflatie altijd de armsten het meest de dupe werden;

* afwijzing van plan-economie, omdat de plannemakers zich altijd geblameerd hebben;

* afwijzing van staatsdirigisme, maar niet minder van particulier dirigisme: men mag de vrijheid die men — terecht — voor zichzelf opeist, niet gebruiken om anderen hun vrijheid te benemen;

* de beste sociale politiek is een goede economische politiek: men kan sociale wetten maken zoveel men wil, maar wat men uitkeren gaat zal toch eerst verdiend moeten worden;

* afwijzing van te hoge belastingen, omdat deze niet anders betekenen dan socialisatie zonder schadevergoeding;

* de beste ordening is die welke berust op concurrentie — niet zonder spelregels overigens — en vrije prijsvorming;

* sociale harmonisatie moet niet aan het begin maar aan het eind van economische harmonisatie staan;

* geestelijke, politieke en economische vrijheid zijn één en ondeelbaar.

Communistische haat jegens de kerk

Op de Synode van de Evangelische kerk van Duitsland kwam ter sprake het vraagstuk van de atombewapening van het westduitse leger. De bekende Duitse bisschop Dr. Dibelius — hij is 77 jaar oud — adviseerde de kerk zich afzijdig te houden van de huidige felle polemiek over de atombewapening van de Bundeswehr.

De communistische pers is daarna begonnen met een ongekend felle campagne tegen Dr. Dibelius.

„De Rotterdammer” schreef daarover het volgende:

De secretaris van de communistische partij, Norden, heeft hem genoemd „een anti-semitische Navo-paus”. „Al wie zich achter hem stelt en deze geestelijke maarschalk van Kaiser Wilhelm en antisemitische, fascistische ondermijner van de republiek van Weimar aanvaardt als bisschop, is veroordeeld”.

De leiding van de E(vangelische) K(irche) D(eutschlands) is „een instrument van imperialisme” doordat zij zich verzet tegen de marxistische opvoeding van de Oostduitse jeugd en doordat zij er in toestemde, veldpredikers beschikbaar te stellen voor het Westduitse leger.

Het grofste stukje werk is van het blad der jeugdorganisatie, Junge Welt: Dibelius ziet in de massamoord met waterstofbommen een middel om sneller het eeuwige leven te bereiken”.

In kerkelijke kring te Berlijn is het duidelijk, dat deze perscampagne — een climax van een reeks afkeurende commentaren — bedoeld is om een wig te drijven in de eenheid van de Duitse kerk, die samen met het R.K. Kerkgenootschap de enige schakel is tussen Oost- en West-Duitsland.

Intussen bleef dr. Dibelius niet zwijgen. Zondag zei hij in antwoord op de kritiek, dat een „officiële atheïstische anti-kerk” in Oost-Duitsland ontstaat. Het aantal uitsluitend burgerlijke huwelijken en teraardebestellingen wordt steeds groter en de jeugd wordt er in „materialistische scholen” opgevoed, aldus dr. Dibelius tijdens de ditmaal ongestoorde voortzetting van de synode in Oost-Berlijn.

De strijd van de kerk in Duitsland tegen het Nat. Socialisme was zwaar.

De strijd tegen het communisme nog zwaarder!

En — nú zwijgt Karl Barth.

Een merkwaardig rooms oordeel

De voorzitter van de Spaanse Evangelische Kerk Dr. Gutierrez Marin bezocht ons land en hield er een aantal lezingen over het protestantisme. Ondanks het feit, dat de protestantse kerk door de Spaanse regering niet wordt erkend groeit zij volgens Dr. Marin gestadig. Volgens hem kwam er speciaal onder de jongere rooms-katholieken in Spanje meer „begrip” voor het protestantisme.

Naar aanleiding van een lezing van Dr. Marin welke zij versloeg, schreef het r.k. dagblad De Tijd naar aanleiding daarvan:

Zoals wij reeds vroeger betoogden stelt de situatie in Spanje de kwestie der verdraagzaamheid aan de orde. Gezien zijn politieke, godsdienstige en culturele geschiedenis, zijn sociologische en confessionele structuur, vormt het land duidelijk een uitzonderingsgeval, een aspect van de kwestie, dat wij in sprekers uiteenzetting ongaarne hebben gemist. Als zodanig dient het te worden gehanteerd en het mag zeer zeker de religieuze vrede in andere landen niet verstoren. Desondanks is de wet, die in Spanje geen propaganda voor een andere dan de katholieke godsdienst toelaat, zonder meer onverdraagzaam. Gewetensvrijheid en vrijheid van getuigen-naar-buiten horen bij elkaar krachtens de natuur van de mens. Gezien de menselijke zwakheid brengt elk monopolie een risico met zich mee. Fanatici kunnen, zich daar op beroepend, veel onheil stichten. Het is daarom onze oprechte wens, dat de protestanten-van-goede-wil in Spanje spoedig volledige vrijheid moge worden gegeven.

Dat klinkt wel schoon.

Maar het is — men lette maar op het: „krachtens de natuur van de mens” — door en door rooms.

En we kennen en mogen het bekende woord van een groot rooms-katholiek auteur niet vergeten, gericht tot de protestanten: Indien wij in een land in de minderheid zijn vragen we godsdienstvrijheid op grond van uw principes. Als wij in de meerderheid zijn zullen we die aan U weigeren op grond van onze principes.

Leertucht in de Ned. Herv. Kerk

In 1961 zal de leertucht in de Ned. Herv. Kerk worden ingevoerd.

Maar de afkeer daartegen groeit.

Op de jaarlijkse vergadering van de Hervormde predikanten refereerde Prof. dr. J. de Graaf over het onderwerp: Kerugma en communicatie”.

Hij zei daarin, volgens het Hervormd Weekblad, o.a.:

Zal de kerk de wereld bereiken met haar boodschap, dan zal er veel in haar spraakgebruik en haar geloofsvoorstellingen moeten veranderen. Echter niet in haar opdracht: haar geloof dat God Zich in Christus met deze wereld bemoeien wil. Er moet een gesprek ontstaan tussen de gelovige en ongelovige. De kerk mag de waarheid niet objectief voorhouden als een arsenaal van bepaalde waarheden, waar een ander zijn waarheid tegenover stelt. De verkondiging moet een actuele, reële ontmoeting van de mens met God mogelijk maken.

De laatste stelling van prof. dr. de Graaf luidde: de verbinding van kerugma en communicatie maakt leertucht problematisch, zo niet onmogelijk, op zijn best overbodig.

In deze woorden treedt de gangbare moderne theologie duidelijk aan de dag.

En die impliceert: geen tucht in de Kerk.

VAN HIER EN GINDS

De vrijzinnigen in Friesland

In Friesland bevindt zich ongeveer een vierde deel van de vrijzinnige Hervormde Kerken in ons vaderland. De provinciale vereniging van vrijzinnig-hervormden stelde een uitvoerige enquête in naar de situatie van die friese vrijzinnigen. Het weekblad „Kerk en Wereld” neemt uit het resultaat van die enquête o.a. dit over:

„Het bleek, hoe men vaak gebukt gaat onder isolement, defaitisme, gebrek aan „visie en vaart”. Dat het vrijzinnig-hervormd kerkelijk leven directer betrokken wordt in de stroom der vernieuwing van het kerkelijk leven, in de beweging en perspectieven van het moderne christendom, bleek zeer nodig.

Er is bij velen een zekere kritische instelling te constateren, een gereserveerde geesthouding, een eigensortige levensstijl, waarop de bezwerende of formele verkondiging der orthodoxe modaliteit geen vat heeft. Onze gemeenteleden hebben er bijv. moeite

mee om de Twaalf artikelen, (van de apostolische geloofsbelijdenis, Red.) zo maar als hun „allerheiligst en ongetwijfeld geloof” te beamen. En zij worden wel eens moedeloos, als zij het wettisch en gewichtig optreden van rechtzinnige autoriteiten ondervinden.

„Als wij het totaal der provincie in ogen-schouw nemen, is er geen reden om te jubelen of trots te zijn. Menigmaal is het gemeentelven zwak, wordt er te weinig gezocht naar nieuwe wegen, komt het geloof niet tot uiting. Het leeft dan misschien wel in de harten, maar het vindt geen gestalte in de gemeenschap, wordt niet in het openbaar voldoende onderhouden. Wel is er op vele plaatsen trouwe arbeid van een kleine kern te constateren, maar veelal verkeert men in ontmoediging door kerkelijke afzijdigheid, door de moeizame of tegengestelde houding van de orthodoxe als wel van eigen lidmaten die niet meewerken.... Het aantal kerk-gangers, catechisanten en lidmaten is percents-gewijs niet groot. Niettemin willen velen zich bevest tot het vrijzinnig deel onzer kerk rekenen en voelen zij zich in het klimaat van de middenorthodoxie niet thuis.... Ook heerst meermalen een gedrukt gevoel: wij zijn wel lid der Hervormde kerk, maar in onze omgeving worden wij niet voor vol aanzien.... Met buitenkerkelijkheid is men niet tevreden, men wil wel wat anders en een verantwoorde, moderne aanpak tot opbouw der gemeente kan heel wat positief tot stand brengen. Maar dan moet dat minderwaardigheidsbesef, dat de vrijzinnig-hervormden wel bevangt ja dat hun soms wordt opgedrongen, worden opgeheven en moeten zij meer leven uit de vrijmoedigheid van een op de toekomst gericht Christendom”.

Rondom Billy Graham

De bekende prediker Billy Graham gaat dit jaar een campagne beginnen in San Francisco. Als gewoonlijk poogde men de plaatselijke predikanten in deze nieuwe actie te betrekken. Zestig predikanten hebben verklaard dat zij slechts dan aan de kruistocht van Billy Graham mee zullen werken, indien alle leden van de diverse comités, zowel als de predikanten en de raadgevers, gaarne en zonder voorbehoud een verklaring willen ondertekenen, waarin zij uitspreken te geloven in en volledig akkoord te gaan met de leer die Billy Graham predikt, nl.:

1. de volledige inspiratie van de bijbel;
2. de maagdelijke geboorte des Heren;
3. de plaatsvervangende verzoening van het bloed van een Christus zonder zonden aan het kruis;
4. de lichamelijke opstanding van Jezus;
5. redding door Gods genade door het persoonlijk geloof in de Here Jezus Christus.

De Can. Geref. Kerken

Volgens de jongste gegevens zijn thans in Canada 22 Canadees Gereformeerde Kerken. Een paar er van zijn huishgemeenten. Ze tellen samen ruim 4400 leden.

Synodaal Geref. Kerken

Het zielental van de synodaal geref. kerken klom in 1957 van 731.712 tot 740.545, terwijl het aantal belijdende leden van 387.735 kwam op 392.163.

Het aantal kerken steeg van 829 op 834, het aantal dienstdoende predikanten van 996 tot 1014 en het aantal vacatures van 161 tot 166.

Chr. Geref. Kerken

In de chr. geref. kerken steeg het zielental in 1957 van 60.393 tot 61.613 en het aantal belijdende leden van 29.665 tot 30.579.

Het aantal gemeenten steeg met 4 en is nu 165, terwijl het aantal vacatures van 65 tot 72 steeg. Het aantal predikanten verminderte met 3 en daalde tot 98.

Wereldraad en Russische kerk

In Nederland zal het eerste officiële gesprek worden gehouden tussen de Russische Orthodoxe Kerk en leidende figuren uit de oecumenische beweging. Deze besprekingen — die van jaar tot jaar uitgesteld zijn — zullen in augustus van dit jaar plaats vinden. Van Russische zijde neemt eraan deel metropoliet (aartsbisschop) Nicolai van Moskou, die de buitenlandse contacten voor patriarch Alexius onderhoudt.

In tegenstelling tot andere Oosterse kerken,

zoals de Griekse, heeft de Russische orthodoxie zich niet bij de Wereldraad van Kerken willen aansluiten. Wel was er de laatste jaren toenadering, maar deze werd doorkruist door allerlei politieke omstandigheden — Hongarije —, die een voortdurend uitstel van samenspreking ten gevolge hadden.

Amerikaanse zending op Nieuw Guinea

Steeds meer Amerikaanse zendingsgenootschappen beginnen zich te concentreren op Nederlands Nieuw-Guinea. Naast de Christian and Missionary Alliance, die zendingswerk verricht in de Baliemvallei en bij de Wisselmeren, hebben ook de Regions Beyond Missionary Union, de Unevangelized Field Mission, The Evangelical Alliance Mission, de Australische baptisten en verschillende andere geloofs- en zendingsgenootschappen eigen zendingsvelden geopend.

Om de verschillende geloofsgenootschappen te helpen is ook de Missionary Aviation Fellowship naar Nieuw-Guinea gekomen om hen te helpen bij het vervoer naar afgelegen gebieden. Dit Zendingsvlieggenootschap doet zelf geen direct zendingswerk, maar legt vliegvelden aan, en zorgt voor vliegtuigen en vliegeniers om de onderlinge verbindingen met de verschillende zendingsposten in het binnenland te onderhouden.

Studenten aan de bijbelschool van Los Angeles, een door de evangelist R. A. Torrey gestichte bijbelschool en zendingsinstituut, hebben besloten om deze Missionary Aviation Fellowship financieel te helpen bij het aanschaffen van radiomateriaal en de bouw van een nieuwe vooruitgeschoven basis.

The Evangelical Alliance Mission heeft een oproep gedaan voor 50 zendelingen voor Nieuw-Guinea, die in de nabije toekomst zich helemaal zouden moeten wijden aan direct evangelisatiewerk. Bovendien wil dit genootschap in het komende jaar nog artsen, verpleegsters en taalgeleerden naar de binnenlanden van Nieuw-Guinea uitzenden.

Een gebed op de Expo

Op de Expo is in het protestantse paviljoen ook een kerkje. Daarin worden dagelijks „diensten” gehouden. In de liturgie daarvan werd dit gebed opgenomen:

„Here onze God, wij danken u voor de ontdekkingen van de wetenschap en de vorderingen van de techniek. Geef dat de mensheid deze goede gaven niet ten kwade gebruik door zelfzucht, hebzucht en heerszucht, maar dat zij dienen mogen tot verheerlijking van uw heilige naam.

Zegen o God, de pogingen van allen, die deze wereldtentoonstelling willen maken tot een broederlijke ontmoeting van rassen en volken, waardoor de mensen elkaar beter leren kennen, beter leren liefhebben en beter leren samenwerken.

Geef, Heer, dat uw kerk ook hier het zout der aarde moge zijn en het licht der wereld, opdat uw Woord de harten van velen verlichte en hen brengen tot de kennis van uw waarheid, die alle menselijke kennis te boven gaat.

O God, uit wie alle verlangen naar volkomenheid is, alle zoeken naar waarheid en alle vreugde in schoonheid, verlicht en beziel door uw Geest alle denkers, vorsers, schrijvers en kunstenaars, opdat in alles wat waar is, zuiver en schoon op deze aarde, uw Naam worde geheiligd en uw Koninkrijk kome.

Wij bidden u, hemelse vader, voor hen die zijn als schapen zonder herder. Wij bidden u voor alle eenzamen, die vandaag dit heiligdom binnengaan. Wij bidden u voor alle bezoekers van deze tentoonstelling en voor allen die er werken. Schenk hun de zekerheid dat Gij hen liefhebt, dat Gij hun heil zoekt, voor tijd en eeuwigheid.

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Met 1 april begon de nieuwe jaargang van ons blad. We verzoeken onze abonneés hun abonnementsgeld f 5.— per halfjaar of f 10.— per jaar te willen overmaken op postrekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist met bijvermelding voor OPBOUW.

De incassokosten zijn tegenwoordig zo hoog, dat we vertrouwen dat onze abonneés aan ons verzoek zullen voldoen.

DE ADMINISTRATIE.

BIBLIOTHECARIS A. J. ROUKEMA

Op hun laatste vergadering benoemden de curatoren van de Theologische Hogeschool met algemene stemmen tot bibliothecaris van de School, als opvolger van Prof. Deddens, de heer A. J. Roukema. De heer Roukema is een discipel der Hogeschool en heeft haar sinds 1946 als conservator der bibliotheek gediend. Hij deed dat met grote toewijding en bekwaamheid. Wie van de bibliotheek gebruik heeft gemaakt, heeft de heer Roukema leren kennen als een vakkundig, hulpvaardig en bescheiden hulp bij het zoeken naar literatuur.

Wij wensen de heer Roukema van harte geluk met deze benoeming en hopen dat hij in en met de bibliotheek, die de liefde heeft van zijn hart, nog vele jaren de Theologische Hogeschool en in haar de kerken moge dienen.

KERKNIEUWS

Bedankt voor Musselkanaal c.a.: P. Plaatsman van Driebergen-Doorn.

Intrede te Zwolle: Ds Z. G. van Oene van Sliedrecht.

Ds J. van Benthem. De samenwerkende kerken in Groningen besloten haar zendingarbeid naar Nieuw-Guinea te verplaatsen. Ze zullen D.V. Ds Van Benthem daarheen uitzenden. Het zendingcollege van de genoemde kerken verzocht aan de zending kerk van Enschede-N. opdracht te willen geven voor de huisvesting van Ds Van B. te willen zorgen. Namelijk door het daar bouwen van een loods die geschikt is desnoods twee gezinnen tijdelijk te huisvesten en voorts door het bestellen van materiaal voor een „prefab.” woning.

Theologische Hogeschool. Geslaagd voor het doctoraal examen Ds J. Faber, beroepen pred. te Hilligersberg-Schiebroek.

Voor het cand.examen J. Scheltens, Stuwwal 31, Emmen.

Adressen: Zwaagwesteinde: H. Klapstra, Bounswear 2, Kollumerzwaag;

Ds Meijer te Pernis, Overhandstr. 4, Pernis, tel. 01800 - 173965;

Ds G. van Rongen, 2 Fulford Street, Launceston (Tas) Australië;

Ds J. W. Verhey, Soestdijksekade 643, 's Gravenhage, tel. 663134;

Ds K. J. Kaptein, Melis Stokestraat 828, 's Gravenhage, tel. 01700 - 661422.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

ADVERTENTIE-TARIEF:

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr. Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.